

РЕГІОНАЛЬНІ ТЕМАТИЧНІ СЛОВНИКИ ЕТНОКУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ: МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ, РЕЗУЛЬТАТИ

У статті акцентується увага на необхідності створення словників в етнології для відображення результатів сучасних наукових досліджень. Зразком такого нового підходу є регіональні тематичні словники в доробку українських діалектологів кінця ХХ ст. На особливу увагу заслуговують ті, що базуються на атласних матеріалах.

На прикладі словника народного одягу Правобережного Полісся показано значення форми розгорнутого атласу для створення етнографічних словників з метою комплексного подання термінів і реалій.

Ключові слова: регіональний тематичний словник, словник одягу Правобережного Полісся, атлас одягу.

В статье акцентируется внимание на необходимости создания словарей в этнологии для представления результатов современных научных исследований. Примером такого нового подхода являются региональные тематические словари украинских диалектологов конца ХХ ст. Особое внимание заслуживают словари, которые отражают материалы региональных атласов.

На примере словаря одежды Правобережного Полесья показано значение формы развернутого атласа для создания этнографических словарей с целью комплексной подачи терминов и реалий.

Ключевые слова: региональный тематический словарь, словарь одежды Правобережного Полесья, атлас одежды.

The article deals with the requirement to create new lexicons in ethnology with the view of reflecting the results of modern scientific studies. The example of new approach to material representation is the thesauri of creation of the late XXth-century Ukrainian dialectologists. Among them worthy of a particular attention are those who were based on atlas materials.

On the base of glossary of the Right-Bank Ukrainian Polissia folk costume shown is the significance of regional lexicons in ethnology arranged in the form of extended atlas. Of informative value are the correlation of names with separate types of clothes and the ascertainment of regional and local features of realia and their names. The lexicon has a description of attire from Western and Central Polissia and its names along with reference to maps, as well as its semantics, etymology, and designation against the All-Ukrainian background together with its connections with other Slavonic languages.

Keywords: regional thesaurus, lexicon of the Right-Bank Ukrainian Polissia, atlas of clothes.

Розвиток сучасних знань про різні види етнокультури потребує нових довідкових матеріалів з етнології. Водночас зростають вимоги до відображення в словниках певних наукових здобутків, у тому числі географії поширення, типології. Інформативними джерелами, де використано сучасні методи дослідження, є тематичні словники в доробку українських діалектологів кінця ХХ ст. Це, зокрема, праці М. Никончука «Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся» [7], В. Никончука, О. Никончука «Транспортна лексика Правобережного Полісся» [8], П. Романюка «Лексика весільного обряду Правобережного Полісся» [12]. Їх готували як матеріали до «Лексичного

атласу української мови». Викликає зацікавленість також лексикографічна розвідка діалектолога Галини Гримашевич [3], у якій на експедиційних матеріалах репрезентовано сучасну й давню лексику одягу. Ці роботи мають особливе значення – вони відображають потребу в широкому представленні регіонального пласту культури. Досягнення діалектологів так само є значущими для етнології. Терміни наведено за семасіологічним принципом – від значення до слів. Для етнологічних досліджень весільної обрядовості непересічною є вже згадана праця П. Романюка про найменування основних понять, пов'язаних із весіллям. У ній послідовно розкриваються складові весільного об-

ряду. Автор реалізує важливий принцип групування матеріалу – принцип поширеності: спочатку наводяться назви, що побутують на значній території, потім – локальні, поодинокі. Це, власне, є форма розгорнутого атласу. В етнології такий принцип пов'язаний з основним питанням – типологією.

Українські діалектологи та етологи підкреслювали значення атласів, які б поєднували вивчення термінів і реалій. Про необхідність запровадження лінгво-етнографічного аспекту у вивченні діалектної лексики та відображення на лексичних лінгвістичних картах існуючих етнографічних опозицій неодноразово зазначали, зокрема, П. Гриценко [4], Г. Козачук [5] та ін. Такий підхід правильний і важливий для досліджень на міждисциплінарному рівні. Відомий етнограф В. Глушко у своїх статтях, присвячених проблемі історико-етнографічного районування, наголошує на важливості досягнень діалектологів для етнологічних праць [2]. Слід згадати працю Г. Аркушина «Народна лексика Західного Полісся» [1]. Це фундаментальна робота, у якій ґрунтовно проаналізовано доробок діалектологів у дослідженні говірок Західного Полісся і суміжних територій – Середнього Полісся, Берестейщини та Пінщини (Республіка Білорусь), Підляшшя (Республіка Польща) «в часі та просторі». Зростання уваги етнологів до вивчення назв традиційного одягу засвідчила праця К. Матейко «Український народний одяг. Етнографічний словник» [6]. Авторка представила розлогі матеріал з термінології вбрання й водночас висвітлила проблеми, пов'язані з відсутністю атласу та спеціальних досліджень одягу в різних регіонах України, вивченням номінації реалій, просторового поширення назв. Діалектологи та етологи по-різному подають етнографічний матеріал: як показують діалектні словники, мовознавці наводять переважно загальну етнографічну характеристику (наприклад, «верхній одяг» чи «спідниця»), а етологи конкретизують крій, оздоблення тощо.

Форму розгорнутого атласу використано також для створення словника одягу Правобережного Полісся «Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX ст. Історико-етнографічний атлас. Словник» [10], про який ітиметься

далі. У праці вирішуються завдання комплексної ареалогічної презентації термінологічного та етнографічного пластів матеріальної культури.

Уперше представлено словник та атлас одягу окресленої території. Поняття «Правобережне Полісся» вживається на позначення відповідної географічної частини півночі України, до якої належить територія сучасних Волинської, Рівненської, Житомирської та Київської областей. Для узагальнення етнокультурогенезу й територіально-етнічного розмежування народного одягу Правобережного Полісся в роботі наведено результати досліджень народного одягу Західного й Середнього Полісся та його назв, що їх авторка здійснювала в основному в експедиціях 1977–2000-х, а також 2006–2008 років. Записано унікальний матеріал від місцевих жителів, народжених ще наприкінці XIX ст. Хронологічні рамки вивчення народного одягу Полісся – середина XIX – середина XX ст. Традиційний комплекс жіночого і чоловічого костюмів цього періоду привертає увагу дослідників збереженням давнього одягу та його назв. Незважаючи на особливе розташування Полісся як контактної зони, глибока традиція, пов'язана із цілим комплексом естетичних норм, вірувань, сприяла збереженню архаїчного побуту до початку XX ст. Нові економічні та історичні умови викликали появу нових видів одягу, однак, як з'ясувалося після нашого опитування, на цій території довго зберігався давній комплекс вбрання, особливо його обрядове використання. У народних уявленнях продовжувала жити віра в магічну силу сорочки, намітки, пояса (крайки), шапки, фартуха. Тому до середини XX ст. фіксується збереження архаїчних ритуальних функцій наміток в обряді «звоювання тура», дивовижних головних уборів весільних «свашок» на Волинському Поліссі; витончене шлюбне серпанкове вбрання, пов'язування довгим «ручником» молоді на Рівненському Поліссі; вовняних запасок з орнаментами «скісні пальчики», «рожа», «карака» та загадковим «козаком» у вільних «шляхетських» селах на Житомирщині. Слід зазначити, що згадані вже українські діалектологи Г. Аркушин, М. Никончук, Й. Дзендзівський та інші писали про багатство поліської мови. На Житомирщині, шануючи

традиції пращурів, казали: «З доброго роду добре росте». В одязі цей родовий зв'язок виявлявся особливо. Не оздоблену вишивкою чи тканням сорочку тут називають «сліпа».

Наш тематичний словник є результатом паралельного дослідження та картографування одягу і його назв від Західного Бугу до Дніпра. Картографування допомагає впорядкувати багато термінів і зіставити їх з окремими типами вбрання. Словник побудовано за принципом групування видів одягу (натільний, поясний, головні убори тощо). Мета – показати своєрідні та відмінні особливості комплексу одягу цієї території. У ньому визначено різновиди одягу, його номінацію; наведено етнографічну та історичну характеристику відповідних явищ; проаналізовано назви вбрання з погляду діалектології та етнології. На початку подано широкий загальний аналіз певних видів одягу та їх типів. У словникових статтях характеризуються назви одягу Західного та Середнього Полісся з посиланням на карти, їх семантика, етимологія, номінація на загальноукраїнському тлі та у зв'язках з іншими слов'янськими мовами, регіональні й локальні риси реалії і назви. Атлас одягу Правобережного Полісся складений за детальним питальником і відображає просторове протиставлення одягу та назв. Сітка атласу охоплює 347 населених пунктів. Видання містить знакові і зведені карти ізоглос (ліній, що окреслюють ареали поширення назви) та ізопрагм (ліній, що окреслюють ареали поширення одягу).

В атласі відображено локалізацію реалій і їх назв; виділено назви, які, позначаючи певний вид одягу, у різних говірках мають лексичні ареальні відповідники (синоніми) або протиставляються типологічними ознаками. У роботі – 65 карт (лексичних, етнографічних). Важливими для створення словника є коментарі, розміщені до кожної карти поширення певного виду вбрання. Для наочного уявлення назви (їх словотвірні та фонетичні варіанти в кожному населеному пункті) подаються в коментарях за принципом поширеності, як і в праці П. Романюка. Так само розміщено назви в словникових статтях: поширені на всій території або охоплюють більшу частину території; умовно їх названо «регіонально-локальні»; ті що

окреслюють мікроареали («локальні»); поодинокі або спорадичні.

У результаті картографування одягу Правобережного Полісся та його назв було виявлено чітке просторове розмежування Західного та Середнього Полісся, що дозволило зіставити матеріал у словнику із цими територіями. Поширення традиційних назв *хвартух* 'спідниця', *сирнега* 'свита', *плат* 'намітка', *шитик* 'шкіряний пояс' виділяє межу між західнополіським, середньополіським говорами в межиріччі Стоходу і Стиру (у північній частині вібраційний коридор поширення назв сягає Турії) [10, с. 10]. Щодо розмежування на прикладі реалій, то межу Стир – Горинь, виділену в праці «Назви одягу Західного Полісся» [9], було уточнено. Поширення верхнього одягу з овечого сукна, полотняної спідниці, типів сорочки за оздобленням, що підсилюється протиставленням інших етнографічних явищ, виокремлює вібраційний коридор побутування явищ в межиріччі Стиру та Ствиги аж до Уборті (карта № 65). Таке розмежування в атласі в басейні Стиру накладається на антропологічні області (волинський тип), виділені В. Дяченком, та на вже уточнені межі цих областей – у праці С. Сегеди [13]. У словнику аналізуються назви одягу, що окреслили зону: Стир – Горинь – Ствига – Уборть, що зберігає давні типи реалій, архаїка яких підкріплюється назвами, утвореними на слов'янському ґрунті або представленими давніми запозиченнями. Зокрема, у північно-східних районах Рівненщини (басейн Горині) поширені такі назви: *тканка*, *тканица* 'кибалка', *портюх* 'полотняна спідниця', *сукня* 'полотняна спідниця', *курташе* 'верхній одяг', *шоломок* 'жіноча шапочка', *лап'іко* 'кибалка', *домоткан* 'вовняна спідниця'. Інтерес становлять також назви, що формують на карті зону мікроареалів у межиріччі Горині та Случі. Результати картографування, представлені на зведеній карті, засвідчили її накладання на територію поширення західної групи говірок у середньополіському говорі.

Західну межу поширення одягу та назв Середнього Полісся утворює коридор Ствига – Льва – Уборть. Ця зона вказує на зв'язок з територією розселення волинців та деревлян. Мовознавці проводять

межу між ними в межиріччі Стиру та Горині. За археологічними даними, первісна територія сягала межиріччя Горині та Случі. Одним з найголовніших висновків роботи є те, що одяг Волинської та Житомирської областей виділяється в окремі типи, а райони Рівненської області – коридор у межиріччі річок Стиру, Горині, Случі аж до Уборті – є перехідною зоною: частина типів реалій і назв об'єднує їх з Волинським та Житомирським Поліссям, частина – протиставляє.

Західні ареали поширення назв та реалій одягу Західного Полісся формуються вздовж р. Західний Буг на українсько-польському пограниччі та в північно-західній частині вздовж кордону з Білоруссю (карта 61). Ці ареали надзвичайно важливі для характеристики вбрання порубіжних територій у контексті етногенетичних, етнокультурних зв'язків, що відображено в словнику. Густа мережа охоплення населених пунктів дозволила виокремити в західній групі ареалів кілька зон поширення назв та реалій, які характеризуються регіонально-локальними рисами. Це суцільні ареали поширення назви свит з «вусами»: *латуха*, *латушка*, *латишка* та традиції відрізання волосся молодій на весіллі. Західні ареали, окреслені вздовж р. Західний Буг назвами *бурка*, *ленка*, *кleshня*, сягають р. Турія та Стохід.

Було визначено спільний українсько-польський або українсько-білоруський ареали, спільний українсько-польсько-білоруський ареал. Скажімо, спільний ареал української території та Берестейщини характеризується такими особливостями народного одягу: типом прикрашання сорочок – на грудях, рукавах, комірі; типом літніх спідниць зі смугастим малюнком унаслідок ткання вибіленими й невибіленими нитками; назвами: *латуха* 'свита', *літник* 'вовняна спідниця', *фартух* 'фартух' тощо. Спільний українсько-білорусько-польський ареал на правому та лівому берегах Бугу визначають: домоткана біла спідниця, прикрашена внизу орнаментованою червоною смугою з назвою *хвартух* (об'єднує Берестейщину, Західне Полісся та Підляшшя (його західну частину); суконна шапка, пошита із чотирьох пілок, яка нагадує польські військові шапки – *рогатівка*; домоткана вовняна спідниця з

монохромною основою – *бурка*, що на Західному Поліссі є регіональним типом вбрання. Для цих районів характерні багата орнаментация одягу, декорування тканими червоними й червоно-чорними смугами та перебором (надбужанський і холмський строї на Підляшші, стрій Берестейщини та Західного Полісся). Загальний українсько-польський ареал формують: верхній одяг з овечого сукна – *сукман*; шкіряний пояс – *попруга*; вовняна домоткана спідниця – *рябак*, *танчівка*; домотканий пояс – *тканка*; головний жіночий рушниковий убір – *ручник*, *рантух*; дерев'яне взуття – *трепи*, *чуні*, *дерев'янки*.

Східні ареали поширення одягу несуть важливу інформацію щодо етногенетичних витоків культури Середнього Полісся (карта № 61). Межі вказують на їхній зв'язок з територією певних племінних угруповань. За даними археологів, деревляни займали територію на півночі між середньою течією Уборті і Нижньою Прип'яттю до Тетерева на півдні, не доходили до Дніпра на сході [10]. Східний кордон Середнього Полісся (Київське Полісся) – територія розселення полян. За етнічною ознакою полян (кургани з тілопокладенням в ямах) вимальовується первісна полянська територія – на заході її відмежовували від деревлян ліси на правому березі Тетерева. У сучасній лінгвогеографії це приблизно межа, що розділяє східний і центральний ареали середньополіського діалекту: тут з'являються різновиди одягу, наближені кроєм до середньонадніпрянських – укорочена свита-*катанка*; безрукавний одяг – *кертетка*, нагрудний одяг з рукавами з фабричної тканини – *юпка*; незшитий поясний одяг з домотканої вовняної тканини – *плахта*.

Назви як джерело вивчення етнічної історії, способи номінації на ґрунті питомих лексик, запозичення – ці аспекти дослідження, репрезентовані в словнику, є важливими етнокультурними характеристиками західнополіського і середньополіського регіонів. Картографування дало змогу виділити ряди ареальних відповідників та опозитів. Так, обручик з дерева, зі скрученого полотна, льону для укладання волосся заміжною жінки має такі ареальні відповідники: *кімбалка* (*кимбалка*, *кінбалка*, *кинбалка*, *кібалка*),

гімбалка, кимбалок, кечка (кєчка), тканка, тканица, лубок, ківер, обруч, лапіко.

Чоловічі головні убори були таких типів: (за формою): 1) невисока, півсферичної форми, сукняна або хутряна, переважно чорна або сива: шапка (шепка, шепка, шяпка, шипка, шіпка); шапка (шепка, шяпка), зимова (зімова, зимня, зимовая), шапка тепла, баранка, обаранячка, обарашка, баранкова шапка, барашкова шапка, чумерка, чамарейка, капотка, кошмурка, ярмовк, кубанка; 2) високі вовняні, сиві або чорні, шапки: кучма, папах, шоломок, ковпак (копак): локальні регіональні типи Західного Полісся; 3) з чотирикутним верхом, суконні із закладкою на 4–5 пальців: рогатка (рогатівка, рогативка), рогатка, рогатая шапка, джамірка (джамерка), магірка, магерка, чумерка, чамарейка, джамерка, магірка.

Крім назв хусток, що представляють широкі ряди синонімічних термінів або протиставних за матеріалом, кольором тощо, у словнику подаються способи пов'язування та назви цих способів, зокрема, на Західному Поліссі: зав'язування хустки навколо голови так, щоб кінці були пов'язані над лобом, при цьому кінчики спеціально закладалися і виставлялися «як рожки»: у рогі (роги) рожкі (рожки, у чуби: на чуби, бабкою; кімбалкою (кібалкою); по-волянську, по-палюшку, бабочкою. Ще один поширений спосіб – зав'язування хустки кінцями назад: на чумак, на чумачок; на марушку; бабцою; на штурмак. Пов'язування хустки під підборіддям мало назви: по-просту, под бороду, на рогі.

Назви одягу в досліджуваних говірках відбивають диференціацію реалій і їх частин за рядом ознак – «матеріал», «крій», «спосіб виготовлення», «сезон носіння», «спосіб носіння», «форма» і «колір». Є терміни, пов'язані з назвами тканин: портюх, портяник 'спідниця', портяник 'безрукавка', портюх 'свита', сукня 'суконна свита', 'спідниця', сукняник 'піджак'; будовою тіла людини: станик, безрукавчик, нагрудник, толуб, плічоха, нагавиці, плічка, наплічка, косник, навушниці, завушниці, перстинь, потколянка; з флорою, фауною – бурка, хутро, ткацтвом: бранє, убранє, домоткан, покожушок, тканка, тканица; способом носіння: запаска, передник, притулка,

затулка; формою: колесник, окружник (кружник), ковпак, рогатівка; сезоном носіння: осінчук, літняк, літник 'безрукавка'; матеріалом: ліпага, барханка, полотнянка, дерев'янки; кольором: синьоха, беляк, сивак. Важливими структуруючими ознаками для досліджуваної групи лексики є мотиваційні ознаки – «спосіб носіння»: запаска, передник, притулка, затулка; «форма»: колесник, окружник (кружник), ковпак, рогатівка; «сезон носіння»: осінчук, літняк, літник 'безрукавка'; «матеріал»: ліпага, барханка, полотнянка, дерев'янки; «крій»: хвальбанка, хванда, хвандина, контрохванда; «колір»: синьоха, беляк, сивак.

Більшість назв одягу Правобережного Полісся утворена на ґрунті питомої слов'янської лексики. Водночас етимологічний аналіз цієї лексичної групи назв виявляє давні зв'язки обстеженого регіону з іншими слов'янськими територіями – східно-, західно-, південнослов'янськими, а також давні міжетнічні контакти з балтійськими народами. У групі запозичень виокремлюються германізми і тюркізми. Особливий інтерес становлять західнослов'янські назви одягу для дослідження українсько-польських міжмовних зв'язків, оскільки польська мова відіграла, очевидно, роль мови-посередника в процесах запозичення назв одягу західноєвропейського походження. Деякі назви (пояс, ремінь, чіпець, кожух, одяга, лахі, пасок) належать до спільнослов'янського фонду. Частина лексем відома багатьом слов'янським мовам (східнослов'янським, західнослов'янським, південнослов'янським), засвідчуючи різні паралелі, наприклад: *намисто* – укр., білорус., чес., болг.; *бекеша* – укр., рос., білорус., польс., болг., чес.; *гунька* – рос., білорус., польс., чес.; частина назв поширена у всіх східнослов'янських та польській мовах: *нагавиці*, *колошва* (з роман. мов), *серміга*, *свита*, *запаска*, *сподніци* (також чес.), *андарак* (з нім.), *кєпка* (з фр.), *пінжак* (з фр.). Деякі назви поширені у всіх східнослов'янських мовах: *чуні* (з фін.-угор. мов), *латушка*, *катанка*, *каптур*. Частина назв поширена у східнослов'янських, польській мовах, а також засвідчують близькість з балтійськими мовами: *кімбалка*, *кєчка*, *лапіко*. Західнополісько-російські паралелі утворюють назви: *тулуб*, *сукман*, *ленка*,

валянки, літник, баскінка (з фр.), кохта (з нім. чи швец.); західнополісько-білоруські паралелі: сачок, тканка, опинанка, домоткан. Окремі назви засвідчили спільність західнополісько-білорусько-польську: пацџори (також у верхньо-луж. мові), шитик, попруга, жупан, ярмулка (тюрк.), бурка 'спідниця'. Виділяються назви, які відомі в польських говірках, причому значна частина потрапила в західнополіські говірки через посередника – польську мову – з інших мов: дерев'янкi, ходаки, каралі, менталики, крайка, лубок, плат, лахман, чемерка, кєпа, кєпка, кашкет (з фр.), жикет (з фр.), маринарка, джамірка (з угор.) германізми: кацавейка, кацабея (з нім.), трепи, комір, цвікля, минкєта, китлик, хвартух, лейбик. До західнополісько-південнослов'янських паралелей належать назви ручник, шолом (давньогерм.), клешня. Давня, типова для західнополіських говірок назва жіночого головного убору плат вживається в нижньолужицькій та болгарській мовах. Ці факти є переконливими даними про взаємодію мов і діалектів, про спільні явища як наслідок давніх міжетнічних контактів у порубіжній зоні та інновації.

У словнику представлено результати дослідження назв поліського одягу на тлі інших українських регіонів. Найбільше лексичних паралелей фіксується в сусідніх говірках: середньополіських, буковинських, наддністрянських, подільських – кєчка; середньополіських, волинських, буковинських, наддністрянських – каптан; середньополіських, волинських, закарпатських – ковпак; середньополіських, волинських, подільських – жупан, сачик, папаха; бойківських – трепи, кльонти, бинда, пасок, застяшка, стяшка; бойківських, степових, східнополіських – тканка; бойківських, гуцульських, закарпатських – плат; бойківських, середньонадніпрянських, середньополіських – папруга; бойківських, буковинських, волинських – кульчики; подільських, лемківських, середньополіських, наддністрянських – камізелка; середньополіських, волинських, наддніпрянських – літник 'спідниця'; подільських, волинських, полтавських – літник 'піджак'; середньополіських, волинських, степових, бойківських, середньонадніпрянських – кімбалка. Матеріал засвідчив особливість західнополіського говору, про яку зазна-

чали українські діалектологи [1; 10]: нашарування на північну діалектну основу південно-західних говіркових рис. Найбільше південно-західних особливостей у надбузьких говірках, найменше – у берестейських і пінських.

У словнику широко представлено матеріал використання традиційного одягу Правобережного Полісся в обрядах аж до середини ХХ ст. Наприкінці в алфавітному порядку подано зведений з усіх тематичних груп словник назв одягу.

Народне вбрання Полісся зберігає для сучасників і майбутніх поколінь величезну інформацію про традиції цього регіону.

Джерела та література

1. Аркушин Г. Народна лексика Західного Полісся : монографія / Г. Аркушин. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 236 с.
2. Глушко М. Середнє Полісся у системі етнографічного районування України: локалізація, межі (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століть) / М. Глушко // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2008. – С. 15–33.
3. Гримашевич Г. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок / Г. Гримашевич. – Житомир, 2002. – 183 с.
4. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики / П. Ю. Гриценко. – Київ : Наукова думка, 1990. – 272 с.
5. Козачук Г. Лінгвоетнографічне дослідження діалектної лексики / Г. Козачук // Полісся: мова, культура, історія. Матеріали міжнародної конференції / відп. ред. Г. А. Скрипник. – Київ, 1996. – С. 88–93.
6. Матейко К. І. Український народний одяг. Етнографічний словник. – Київ : Наукова думка, 1995. – 195 с.
7. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся / М. В. Никончук. – Київ, 1983.
8. Никончук М. В., Никончук О. М. Транспортна лексика Правобережного Полісся / М. В. Никончук, О. М. Никончук. – Київ, 1990.
9. Пономар Л. Назви одягу Західного Полісся / Л. Пономар. – Київ, 1997. – 182 с.
10. Пономар Л. Народний одяг Правобережного Полісся середини ХІХ – середини ХХ ст. Історико-етнографічний атлас. Словник / Л. Пономар. – Київ, 2014. – 268 с.
11. Пономар Л. Г. Із українсько-польських зв'язків (на матеріалі назв одягу Західного

Полісся / Л. Г. Пономар. – Białostok, 1995. – S. 27–42.

12. Романюк П. Ф. Лексика весільного обряду Правобережного Полісся / П. Ф. Романюк // Дослідження з української діалекто-

логії / відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Київ, 1991. – С. 225–251.

13. Сегеда С. П. Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект / С. П. Сегеда. – Київ, 2001. – 256 с.

SUMMARY

The article deals with the requirement to create new lexicons in ethnology with the view of reflecting the results of modern scientific studies. The example of new approach to material representation is the thesauri of creation of the late XXth-century Ukrainian dialectologists based on atlas materials.

Such lexicons were represented in the 1970s–1990s by the dialectological works of M. Nykonchuk, O. Nykonchuk and H. Hrymashevych. The authoress accentuates the significance of the thesauri of P. Romaniuk and H. Arkushyn grounded upon materials of regional atlases. The latter are arranged by wide-spreadness of phenomena on map, which embraces the territory under study: accordingly given are the names, which have the most of occurrence, or the local, solitary, or single ones – in ethnology, this principle is related to very important issues, notably typology and areal linguistics.

The mentioned works have a great value for ethnologists. By way of example of the work *Folk Costume from Right-Bank Ukrainian Polissia of the Mid- to Late XIXth – Early XXth Centuries. Glossary. Atlas* shown is the significance of regional lexicons in ethnology arranged in the form of extended atlas as well. Of informative value are the systematization of a great deal of terms and the correlation of names with separate types of clothes, as well as the ascertainment of regional and local features of realia and their names. The lexicon has a description of attire from Western and Central Polissia and its names along with reference to maps, as well as its semantics, etymology, and designation against the All-Ukrainian background together with its connections with other Slavonic languages. The materials of atlas and the lexicon share the dialectological, at the same time the arealogical, approach to studying ethnographic phenomena, particularly clothes and its regional names, where both huge terminological factual account per se and its arealogical description have conclusive importance.

Keywords: regional thesaurus, lexicon of the Right-Bank Ukrainian Polissia, atlas of clothes.